

SKRIPT I KONTRASKRIPT - Klod Stajner

Koncept snage volje od značaja je za osobe koje smatraju da usmeravaju sebe ka nekom obliku samodestrukcije. U suštini, snaga volje predstavlja kontrapoziciju Roditelja prema zahtevima skripta.

Za **Anonimnog Alkoholičara (A.A.)** snaga volje je jedan relativno beskoristan koncept. Životarenje „od danas do sutra“ čini mu se daleko efektivnijim, a to posmatrano sa stanovišta psihologije životnog scenarija (skripta) ima smisla. Stil življenja „od danas do sutra“ redukuje život na dugu seriju kratkotrajnih epizoda koji skriptnu matricu lišavaju razvoja. Ovo izjednačava šanse u nadmetanju između skripta i snage volje i pruža snazi volje podjednake izgled.

Iskustva u radu sa osobama u poodmaklim fazama alkoholizma ukazuju da je tragičan ishod životnog scenarija bio povremeno potiskivan periodima kada se činilo da snaga volje trijumfuje nad skriptom. Otkrivanje tog upadljivog preokreta u skriptu može se nazvati kontraskript. Kontraskript, kao i snaga volje, ima svoje poreklo u Roditelju.

Na pozorišnoj sceni intuitivno doživljavanje tragedije zavisi od prelamanja dva elementa: životnog scenarija (skripta) glavnog junaka i perioda u kojima izgleda kao da je on uspeo da preokrene tragičan kraj. Nadalje, izgleda da je za intuitivno doživljavanje tragedije od suštinske važnosti da ni heroj ni publika ne poveruju da je tragičan kraj zaista moguće preokrenuti.

Terapeutima, čiji je zadatak preusmeravanje tragičnog ishoda skripta, važno je da znaju da prave razliku između odigravanja kontraskripta i izlečenja. Strukturalno, i skript i kontraskript su talog (precipitati) Roditelja, te se samo naizgled ne mogu razlikovati; ali detaljnije ispitivanje otkriva značajne razlike.

U slučaju non-maskulinog skripta („Nemoj biti muško“) strukturalna analiza se radi na sledeći način: sledstveno najjednostavnijoj edipalno identifikacionoj shemi, prema kojoj majka sinu govori šta da radi, a otac pokazuje kako se to radi, majčino Dete (Dm) (Figura 1A) biva ono koje „povlači oroz“. Za Dm maskulino ponašanje predstavlja znamenje napuštanja. Da bi se zaštitila od pretnje usamljenosti, majka se udaje za nemuževnog muškarca sa kojim igra IFWY. Kada njihov sin počne da pokazuje maskulino ponašanje, Dm će odmah reagovati snažnim neodobravanjem. Psihologija učenja ovu reakciju naziva negativnim potkrepljenjem. Negativno potkrepljenje je priznato kao najefikasnije sredstvo u oblikovanju izbegavajućeg ponašanja koje je izuzetno rezistentno na gašenje.

Tako, majčina snažna zabrana („Nemoj biti muško“) uzrokuje da dečak izbegava maskulino ponašanje. Alternativa maskulinom ponašanju je očeva demonstracija kako ne biti muškarac. Majčino Dete (Dm) postaje sinovljev Roditelj (R1), a očev Odrasli („Evo kako treba“) postaje sinovljev arhaični Odrasli (O1) (Figura 1).

Tokom puberteta i kasnije, i majčin i očev Roditelj (Rm i Ro) razvijaju očekivanja po pitanju sinovljeve maskuliniteta („Budi muško“). Kod odraslog potomka ova očekivanja postaju Roditelj (R2), dok se ranija roditeljska zabrana („Nemoj biti muško“) loguje u D2 kao R1.

Skript determinira R1, a kontraskript R2. Skript je preedipalan, neverbalan, predestiniran, visceralan, dok je kontraskript postedipalan, verbalan, svestan.

Kontraskript obično počinje da se odvija u ranoj mladosti; u gore opisanom slučaju on poprima oblik prilično uspešne seksualne i sportske aktivnosti. No, ovom kontraskriptu nedostaje ubedljivosti i on uskoro podleže majčinoj zabrani. U slučaju alkoholičara skript i kontraskript se međusobno smenjuju sa svakom novom lumperajkom. Važno je naglasiti neverbalnu prirodu skripta. Tipično je da će pacijenti poricati da su od roditelja dobili izvesne zabrane, ali isto tako, tipično je da će se saglasiti kada im se razjasni da su te zabrane najverovatnije bile neverbalne. Neverbalna priroda skripta postavlja osnovu za još jedan važan terapijski manevar: kada se pacijent pridržava kontraskripta i povezuje ga sa svojim poboljšanjem („Verujte mi doktore: nikad više ni kapljica“), o njegovom izboru neće govoriti verbalno iskazano poricanje, već neverbalni pokret klimanja glavom.

Teorija implicira postojanje duboke, primitivne visceralne neprijatnosti povezane sa kontraskriptnim ponašanjem, koju alkoholičari često lociraju u stomaku. Saglasno tome postoji duboka, primitivna, visceralna prijetnja povezana sa skriptnim ponašanjem. Tako u najtežim trenucima apstinencijalne krize čovek čuje glas svoje majke koji mu govori: „Džeri, ovo je baš zabavno, jel' da?“ Postulat po kojem je mamurluk alkoholičareva dobit potpuno se uklapa u psihologiju skripta. U stanju mamurluka osoba je dobila privremen predah od zahteva roditeljevog Deteta; mamurluk u stvari znači pomirenje sa Roditeljskom zabranom (R2).

Sve dok je A.A. zabrinut, alkoholizam je neizlečiva bolest; za transakcionaliste alkoholizam je skript, i osim ukoliko se šou ne prekine, vući će ka svom predodređenom tragičnom kraju. Bilo da se osoba ubija od pića ili da postane „suvi alkoholičar“, svaki dah je isušivanje života nemilosrdnom primenom snage volje. Biti trezan je cilj za A.A, ali transakcionim analitičarima trezno stanje može značiti samo to da „napredujemo“; pet godina napretka biva poništeno samo jednom terevenkom.

Izgleda da su za pojavu izlečenja značajna dva elementa: dozvola Detetu da ne sledi roditeljske poruke, koja u slučaju alkoholičara znači dozvolu da ne pije, i dekontaminacija Odraslog.

U slučaju sedamnaestogodišnje devojke sa skriptnim zahtevom da zatrudni i napusti srednju školu - koji je posledica adaptacija na zabranu („Nemoj da me nadmašiš“), terapeut je kroz jednu snažnu suportativnu roditeljsku izjavu dao dozvolu „Nemoj da zatrudniš i nadmaši majku“. Dekontaminacija Odraslog je postignuta razjašnjavanjem brojnih pogrešnih ideja o kontracepciji korišćenjem antibebi pilula. Skoro istog trenutka došlo je do radosnog

olakšanja. Narednih nedelja mogla se primetiti depresija, ali je ona polako iščezavala kako je pacijentkinja razvijala životni kurs koji će zameniti napušteni skript.

Dobro elaboriran kontraskript može postati nukleus novog životnog pravca omogućavajući nekim pacijentima da terapijski proces prođu sa minimalnom depresijom.

Copyright © Claude Steiner, all rights reserved.

Ovaj članak je originalno izdat u Transactional Analysis Journal, vol. 5,

no. 18, April, 1966, s. 133-135.

(prevela Jasna Niketić-Filipović)

Preuzeto sa sajta Psihopolisa

Korektura za HRIO: Nataša Pavela Ambrož

(AW 1971 Claude Steiner Script and Counterscript Script Matrix Transactional Analysis Bulletin 1966 5 (18) 133-135)